

Трофімук Т. М. Рекрутські присутствія : формування та склад / Т. М. Трофімук // Спецпроект : аналіз наукових досліджень : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 30–31 трав. 2011 р. : У 7 т. – Д. : Біла К.О., 2011. – Т. 1 : Гуманітарні науки. – С. 37–38.

Ключові слова: присутствіє, рекрутські набори, статут, Російська імперія, Волинська губернія

Трофімук Т.М.

Волинський національний університет імені Лесі Українки
РЕКРУТСЬКІ ПРИСУТСТВІЯ: ФОРМУВАННЯ ТА СКЛАД

Армія – одні з найважливіших елементів держави, що здійснює основні функції по охороні її територіальних інтересів та внутрішнього порядку. У Російській імперії від початку XVIII і до середини XIX ст. рекрутська повинність була основою для формування та функціонування регулярного війська. Вона мала свою нормативно–правову базу та організаційну систему, вивчення якої актуалізується в сучасних умовах будівництва військових сил України.

Глибокі дослідження з військової історії Росії XVIII – XIX ст. належать перу Любомира Бескровного. Його праці висвітлюють не лише історію армії, а й вплив соціально–політичного життя на розвиток збройних сил імперії [див., наприклад, 1].

У роботах Петра Зайончковського реформування військової галузі у другій половині XIX ст. розглянуто у контексті проведених Олександром II “великих реформ” [2]. Проте система державних установ та виконавчих органів, що відповідала за організацію функціонування армії, у тому числі й рекрутські присутствія, як основні органи, що відповідали за рекрутські набори, у цих дослідженнях не знайшла цілісного відображення.

Згідно рекрутського статуту 1831 р., що був основою нормативно–правового регулювання військової системи Російської імперії з 1832 р. до 1874 р., для прийому рекрут визначались відповідні місця у яких відкривались спеціальні органи – рекрутські присутствія. У кожній губернії під час

проведення набору їх кількість не могла перевищувати чотирьох: одне в губернському, а решта – в уїзних містах [3, 520]. У Волинській губернії, як правило, окрім губернського рекрутського присутствія у м. Житомирі [4, арк. 1], "пункти прийому" рекрут функціонували у м. Володимирі–Волинському [5, арк. 33], м. Ковелі [6, арк. 4], м. Луцьку [7, арк. ?], Новограді–Волинському, Радомилі, Бердичеві. Час та місце їх відкриття, терміни та особливості роботи визначались при кожному наборі та вказувались у спеціальних маніфестах, у яких, окрім того, прописувались усі аспекти проведення рекрутського набору [5, арк. 33].

До складу губернського рекрутського присутствія входили: віце–губернатор (головуючий), місцевий уїзний предводитель дворянства, радник державної палати, чиновник військового відомства та лікар за призначенням медичної управи. Перше уїзне присутствія складалося з: губернського предводителя дворянства (головуючий), предводителя дворянства того уїзду, у якому відкрите присутствіє, місцевого городничого, військового та медичного чиновників. Друге і третє уїзні рекрутські присутствія включали: дворянського предводителя того уїзду, у якому засновано присутствіє, місцевого городничого, військового і медичного чиновників. Головуючим, як правило, призначався вищий за званням предводитель [3, 520–521]. В уїзних містах, де не було цієї посади, місце головуючого займав уїзний суддя.

Окрім того, в губернському рекрутському присутствії під час прийому мали бути присутні губернський прокурор та губернський стряпчий. Проте вони не входили до складу присутствія і не мали права підписувати папери. Їх могли залучити до роботи присутствія лише у випадках, коли потрібні були їх знання при вирішенні спірних питань. Такий склад рекрутських присутствій функціонував до 1960-х рр. Першого вересня 1862 р. у зв'язку з оголошенням чергового рекрутського набору був опублікований маніфест, який вводив до складу рекрутських присутствій

Список використаних джерел та літератури:

1. Бескровный Л. Г. Русская армия и флот в XIX веке. Военно – экономический потенциал России / Л. Г. Бескровный. – М.: Воениздат, 1973.– 616 с.
2. Зайончковский П. А. Военные реформы 1860-1870 гг. в России / Зайончковский П. А. – М.: Издательство Московского университета, 1952.– 360 с.
3. Рекрутский устав 1831 г. [Текст] / Полное собрание законов Российской Империи. Собрание второе.– Санкт–Петербург: Печатано в типографии II Отделения собственной Его Императорского величества Канцелярии.– Т. VI.– № 4677. – С. 501–563.
4. Державний архів Житомирської області (Держархів Житомирської обл.), ф. 235, оп. 1, спр. 14.
5. Державний архів Волинської області (Держархів Волинської обл.), ф. 368, оп. 1 спр. 38.
6. Державний архів Волинської області (Держархів Волинської обл.), ф. 365, оп. 1 спр. 2.
- 7.

Трофімук Тетяна Михайлівна

Рекрутські присутствія: формування та склад

Секція – «Історичні науки», підсекція – № 1 «Вітчизняна історія»

Волинський національний університет імені Лесі Українки, старший лаборант кафедри документознавства і музейної справи, аспірантка кафедри історії стародавнього світу та середніх віків

Трофімук Тетяна Михайлівна

вул. Шопена 24

м. Луцьк

?

0500749949, (0332)23-42-88 – роб.

tanichkatrofimyk1@rambler.ru

Один